Рік 1918. Число 18.

Бібліотека „Канадийского Фармера".

Л. Н. ТОЛСТОЙ.

ЛЮБОВ

ПЕРЕКЛАВ

Юрко Лопух.

Ціна 10 цт.

Накладом »Канадийського Фармера«,
852 Мейн стр.
Вінніпеґ, Манітоба.

Л. Н. ТОЛСТОЙ.

ЛЮБОВ

ПЕРЕКЛАВ

Юрко Лопух.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

Накладом „Канадийского Фармера.”
852 Main St. Winnipeg, Canada.

Від Редакциї.

Подаємо нашим Читачам розвідку великого світового мислителя — про **любов.**

Се найкрасша чеснота людини. Але тепер вона знівечена у людий, приголомшена злиднями житя.

А коли-б любов зацвила між людьми, як би сей величний ідеал, ся найбільша чеснота була плекана між людьми — яке гарне житє було-б на світї!

Але люди не розуміють величі любови.

Великий фільозоф Лев Толстой в отсїй розвідцї розбирає думки про любов. Він дає розуміти людям сей великий ідеал і навчає, **якою повинна бути любов.**

Подаючи сю розвідку нашим читачам, просимо, аби не знеохотили ся занадто тяжким стилем і »сухим« змістом сеї розвідки. Вправдї ш. перекладчик старав ся, аби переклад вийшов як найприступнїйше, але цїлком, не можливо було осягнути сього, коли мав се бути **вірний** переклад, а не свобідна перерібка.

Отже для менше очитаних, ся розвідка може покажеть ся зразу за тяжка, знайдеть ся у нїй дещо незрозуміле, то за се най вони не лихословлять на Редакцию. Охочий читач, прочитає тодї другий і третїй раз і вкінци, коли читати ме з увагою і роздумувати ме над прочитаним — зрозуміє в чім суть справи.

І тодї отся книжечка дасть читачеви користь, бо ми все маємо те на увазї, аби читачі в кождій нашій книжечцї знайшли для себе хосен.

І ми дуже раді би були, як би круг наших читачів зрозумів ті високі думки, висказані в сїй книжечцї про велич любови ближнього і перейняв ся ними.

А. В.

ЛЮБОВ.

I.

Розумній історії не можна жити для особистої цїли. Не можна тому, що заборонені усї шляхи для неї, що видимо недосяжні всї цїли, до котрих пориває фізичне єство чоловіка. Розумна сьвідомість указує иньші цїли, і сї цїли не тїльки досяжні, а ще й надають повне задоволенє розумній сьвідомости людини.

Проте спершу, під впливом фальшивої науки світа, чоловікови здаєть ся, що ті цїли протилежні його особі.

Як не стараєть ся чоловік, вихований в наших обставинах, з розвиненими, прибільшеними пожадливостями особи, збагнути себе у своїм розумнім **я**, — все таки не почуває він у тім **я** стремлїня до житя, котре відчуває він у своїй фізичній (тїлесній) істотї. Розумне **я**, неначе оглядає житя, а само не живе і не має поваби до житя. Розумне **я** не почуває стремлїня до житя, а фізичне **я** повинно страждати, і тому-то лишаєть ся одно, — ослободитись від житя.

Так недобросовістно рішають питанє заперечні сучасні філософи (Шопенгавер, Гартман), що відкидають житє, а все таки лишають ся в житю, замість того, щоб скористати ся можливістю вийти з нього. Так само добросовістно рішають се питанє самогубцї, виступаючи з житя, котре не дає для них нїчого, окрім зла. Самогубство уявляєть ся їм єдиним виходом з безглуздя людського житя в наші часи.

Міркуванє песимістичної філософії звичайних самогубців таке: є фізичне **я**, у котрім є поваба до житя; це **я** зі своїми пориванями не може бути задоволене; є друге **я**, розумне, у

котрім нема ніякої поваби до житя, котре тільки критично оглядає свою фальшиву житерадість і жагучість фізичного **я** й відкидає житє цілком.

Віддавшись першому **я**, — бачу, що живу нерозумно і йду до безголовя, усе глибше й глибше потопаючи в ньому. Віддавши ся-ж **я** другому, розумному **я**, — не лишаєть ся в мене поривів до житя. Я бачу, що жити тільки для того, для того мені хочеть ся жити, для щастя особи — безглуздо і неможливо. А для розумної сьвідомости і можна-б жити, та не варто й не хочеть ся.

Можна дивитись на всю цю играшку житя, доки не скучно. А надокучить, — можна втікати, убити себе. Так я й роблю.

Ось те суперечливе уявлянє житя, до котрого дожило людство ще до Соломона, до Будди, і до котрого намагають ся вернути його лже-учителї нашої доби.

Потреби особи доведені до крайних границь безглуздя. Розум, що прокинув ся, відкидає те. Та потреби особи так розросли ся, так завалили сьвідомість людини, що й здаєть ся, ніби розум відкидає усе житє. Їй здаєть ся, що коли відкинути зі свого розуміня житя все те, що відкидає її розум, то нічого не лишить ся. Лишок, — той лишок, у котрім і є житє, їй здаєть ся нічим.

Та сьвіт у темряві сьвітить, і темрява не може подолати його.

Наука про истину знає сю ділему й вирішає її, — або нерозумне істнованє, або відреченє від нього.

Наука, котра завсіди й називалась наукою про благо, — наука истини вказала людям, що замість того фальшивого блага, котрого вони шукають для фізичної особи, вони не те, що можуть запосягти колись, десь, а завсіди мають зараз, тут, невідіймане від них справжне благо, завсіди доступне їм.

Це благо не є щось, виведене тільки з міркувань, не є щось таке, що треба вишукати десь, а те саме знане чоловікови благо, до котрого безпосередно стремить кожда незіпсована душа людська.

Всї люди з самого малочку знають, що, крім блага фізич-

ної істоти, є ще одно, краще добро в житю, котре не тільки незалежне від задоволеня пожадливости фізичної істоти, а навпаки буває тим глибше, чим більше відречене від утїх животнї особи.

Се почуте, що розвязує всї противенства житя людського й дає найбільше щасте чоловікови, знають всї люди. Почуте се є **любов.**

Животне єство чоловіка вимагає блага, розумна сьвідомість указує чоловікови погубність усїх істот, що борють ся між собою, вказує йому, що блага його животної істоти не може бути, показує йому, що єдине благо, можливе для нього, було-б таке, при котрім не було-б нї боротьби із другими істотами, нї скінченя блага, нї пересиченя ним, не було-б предбачіня і жаху смерти.

І ось, неначе ключ, прибраний тільки до сього замка, знаходить чоловік у своїй души почуте, що приносить йому те саме благо, на котре, як на єдине можливе, указує йому розум. І се почуте не тільки розвязує попередню суперечність в житю, та й ще-б неначе в цїй суперечности знаходить можливість виявити себе.

Животні особи хочуть покористатись особою чоловіка для своїх цїлий. А почуте любови пориває його до того, аби віддати своє істноване на користь другим істотам.

Животна особа страждає. І отцї-то страждання та полекшіня їх і дають головний зміст діяльности любови.

Животна особа пориваючись до блага, стремить кождим подихом до найбільшого зла, — до смерти, передбачіне котрої ламало всяке благо особи. А почуте любови не тільки нищить цей жах, та ще й пориває чоловіка до останньої жертви свого тїлесного істнованя на благо другим.

II.

Кождий чоловік знає, що в почутю любови є щось особливше, здатне розвязати всї противенства житя й давати чоловікови те повне благо, в стремлїню до котрого є його житє.

— Проте-ж це що з'являєть ся тільки зрідка, треває не-

довго, і наслїдком його бувають ще гірші страждання, — кажуть люди, котрі не розуміють житя.

Цим людям, любов уявляєть ся не тим єдиним законним проявом житя, яким вона є для розумної свідомости, а тільки одним з тисячів ріжних випадків, що трапляють ся в житю. Уялляєть ся одним із тих тисячів ріжноманїтних настроїв, у котрих буває чоловік під час свого істновання: буває, що чоловік вихвалюєть ся, буває, що захоплюєть ся наукою чи штукою, буває, що захоплюєть ся службою, честолюбством, придбанєм, буває, що він любить кого небудь. Настрій любови Уявляєть ся одним із тих тисячів ріжноманїтних настроїв, у тя людського, а випадковим настроєм, таким-же незалежним від його волї, як і всї иньші, котрим підпадає чоловік у своїм житю.

Часто навіть можна прочитати й почути думку про те, що любов є якийсь неправильний, болїсний настрій, котрий нарушає нормальний хід житя. Щось подібне до того, що повинно здавати ся сові, як сходить сонце.

Почуваєть ся, правда, й цими людьми те, що в станї любови є щось осібне, більше важне нїж в иньших настроях. Та не розуміючи житя, цї люди, не можуть і любови розуміти, а стан любови уявляєть ся їм таким-же нещасливим і таким же облудним, як і всї иньші стани.

»Любити?.. Та кого-ж? На якийсь час не варто й заходу. А вічно любити не можливо«.

Цї слова дїйсно показують невиразну свідомість людий, що в любови — спасенє від злиднїв житя і єдине щось подібне до справжнього блага, та разом з тим признаня в тім, що для людий, ккотрі не розуміють житя, любов не може бути якорем ратунку. Любити нїкого, і всяка любов проходить. І тому-то людий, котрі не розуміють житя, любов не може бути якорем бити і був би той, кого можна любити вічно. А через те, що цього нема, то й немає ратунку в любови, і любов є така-ж облудна й такеж страждане, як і все иньше.

Отак, і не инакше, як так можуть розуміти любов люди, що вчать і сами навчають ся тому, що житє є не що иньше, як животне істноване.

Для таких людий любов навіть не відповідає тому розуміню, котре ми всї мимоволї з'єднюємо зі словом любов. Вона не є діяльність добра, що дає благо люблячому й любимому. Любов дуже часто в уяві людий, котрі узнають житє в животній особі, є те саме почутє, через котре для щастя власної дитини одна мати грабує у другої голодної дитини молоко її матери й страждає з трівоги за успіх викорму; те почутє, по котрому батько, мучивши себе, видирає останний кусок хлїба у голодуючих людий, аби забезпечити своїх дїтий; це те почутє, через котре чоловік, що кохає женщину, страждає від цеї любови та, знажуючи її, примушує й її страждати, або з прирівнаня тратить і себе й її; те почутє, через котре люди одного товариства збиткують ся над другими, аби відстояти своїх; це те почутє, через котре чоловік мучить сам себе над улюбленим дїлом і цим же дїлож спричиняє горе і страждане для людий, що окружають його.

Та мало й сього: діяльність любови для людий, котрі визнають житє в щастю животної особи, становить такі трудности, що виявленя її стають не тільки болїсними, а часто й неможливими. Треба не розважати про любов, — кажуть, звичайно, люди, що не розуміють житя, — а віддаватись тому безпосередньому почутю переваги, унади котру почуваєш до людий, і се-то й є справжня любов.

Вони мають рацію, що не можна розважати про любов, що всяке розважанє про любов, нищить любов. Та річ у тім, що не розважати про любов можуть тільки ті люди, котрі вже спожили свій розум на розумінє житя і зрекли ся від блага особистого житя; а ті люди, що не зрозуміли житя й істнують для блага животної особи, не можуть не розважати. Їм конче треба розважати, аби віддавати ся тому почутю, котре називають вони любов'ю. Всяке виявленє цього почутя неможливе для них без розважаня, без розвязаня нерозрішимих питань.

Справдї, люди надають першеньство своїй дитинї, своїм друзям, своїй жінцї, своїм дїтям, своїй вітчинї, перед всякими иньшими дїтьми, жінками, друзями, вітчинами й називають це почутє **любов'ю.**

Любити взагалї — значить: — **діяти добре.** Так ми всї

розуміємо й не можемо инакше розуміти любови. І ось, я люблю свою дитину, свою жінку, свою вітчину, тобто бажаю добра своїй дитині, жінці, вітчині. Ніколи не буває й не може бути, щоб я любив тільки свою дитину, або жінку, чи тільки свою вітчину. Кождий чоловік любить разом і дитя, й жінку, і дітий, і вітчину, і людий взагалї. Між тим, умови добра, котрого він через свою любов бажає ріжним любимим істотам, так звязані між собою, що всяка любовна діяльність чоловіка для одної з улюблених істот не тільки заважає його діяльности для других, а ще буває й на шкоду другим. І ось виникають питаня: во імя **якої** любови і **як** поступати? Для якої любови жертвувати другого любов'ю, кого любити більше й кому чинити більше добра — жінці чи дітям, жінці й дітям чи друзям? Як служити любій вітчині, не порушаючи любови до жінки, дітий і друзів? Як, нарешті, рішати питане про те, оскільки можна мені жертвувати і власною особою, потрібною для послуги другим! Наскільки мені можна турбуватись про себе для того, аби я міг служити їм люблячи других? Всї ці питаня здають ся дуже простими для людий, котрі не брали ся здати собі справи про те почутє, що вони називають любов'ю. Та ці питаня не тільки не прості, вони зовсїм нерозрішимі.

І не даром законник звернув ся до Христа з цим самим питанєм: хто ближній? Відповідати на ці питаня здаєть ся дуже легко тільки людям, котрі забувають дійсні умови житя людського.

Тільки як би люди були богами, тільки тоді вони могли-б любити лише вибраних людий; тодїб тільки й надаванє переваги одним перед другими могло-б бути справжньою любов'ю. Та люди не боги, а перебувають в тих умовах істнованя, при котрих усї живі істоти завсїгди живуть одні на кошт других, пожираючи одні других і в прямім і в переноснім розуміню; і чоловік, як розумна істота, мусить знати й бачити се. Він повинен знати, що всяке фізичне благо дістаєть ся одною істотою тільки ціною шкоди другому.

У тім змаганю й боротьбі животних інтересів, котрі складають житє світа, чоловікови не можна любити вибраних, як

це уявляють люди, що не розуміють житя. Чоловік, як він любить хоч і вибраних, ніколи не любить тільки одного. Кождий чоловік любить і матір, і жінку, й дитину, і друзів, і вітчину, і навіть всіх людий. І любов не є тільки слово (як всї згоджують ся в цім), а є дїльність для блага других. А діяльність ся не відбуваєть ся в якімсь визначенім порядку, сказати-б спершу повстають у чоловіка вимаганя найсильнїйшої його любови, потім меньше сильної і так далї. Вимаганя любови повстають безперестанно всї разом, без жадного порядку. Ось прийшов голодний дїдусь, котрого я трошки люблю, і просить їди, яку я бережу на вечерю улюбленим дїтям; як менї зважити вимоги теперішньої, меньш сильної любови з майбутнїми вимогами більше сильної любови?

Цї самі питаня й були поставлені Христови законником: »Хто ближнїй?« — Справдї, як рішити, кому треба служити і в якій мірі: людям чи вітчинї? Вітчинї, чи своїм приятелям? Своїм приятелям, чи своїй жінцї? Своїй жінцї, чи своєму батькови? Своєму батькови, чи своїм дїтям? Своїм дїтям, чи самому собі (аби мати спроможність служити другим, коли треба буде)?

Адже все це — вимоги любови, і всї вони переплетені межи собою так, що задоволенє потреб, одних позбавляє чоловіка можливости задовольнити других. Коли-ж я допущу, що закляклу дитину можна не одягати, бо моїм дїтям колинебудь потрібна буде та одежа, котру в мене просять, то я можу не відкликати ся й до других вимогів любови во імя моїх будучих дїтий.

Так же само що до любови вітчини, до вибраних занять і до всїх дюдий. Як чоловік може відмовляти вимогам самої малої любови зараз для вимогів найбільшої любови майбутньої, то хіба не ясно, що такий чоловік, хочби він і хотїв цього всїма силами, ніколи не в силї буде розважити, на скільки він може відмовляти вимогам теперішнього, ради будучого. І через те, не будучи в силї рішити цього питаня, завсїгди вибере той прояв любови, котрий буде приємним для нього, тобто буде чинити не во імя любови, а ради своєї особи. Як чоловік рішає, що йому краще вдержатись від вимогів теперішньої,

найменьшої любови, во імя другого, будучого прояву великої любови, то він дурить або себе, або других, і нікого не любить, крім себе одного.

Любови в будучім не буває; **любов є тільки діяльність в теперішности.** А чоловік, що не виявляє любови тепер, не має любови.

Творить ся те-ж, що й при уяві про житє людий, котрі не мають житя. Як би люди були твари й не мали розуму, то вони й істнували-б як твари, не розважали-б про житє; і животне істноване їх було-б законне і щасливе. Те-ж і з любов'ю. Як би люди були твари без розуму, то вони любили-б тих, кого люблять: своїх вовченят, своє стадо, і не знали-б, що вони люблять своїх вовченят і своє стадо і не знали-б того, що другі вовки люблять своїх вовченят і другі стада, своїх товаришів по стаду, і любов їх була-б та любов і те житє, котре можливе на тім степени сьвідомости, на котрій вони є.

Та люди — розумні істоти, і не можуть не бачити, що другі істоти мають таку-ж саму любов до своїх, і що через ці почутя любови повинні прийти до сутички і утворити щось не добре, а зовсім противне розуміню любови.

Як же люди уживають свій розум на те, аби оправдовувати і усилювати те животне недобре почутє, котре називають вони любовю, надаючи сьому почутю виродливі розміри, то се почутє стає не тільки не добрим, а робить із чоловіка (давно відома истина) найзлійшу і страшнійшу тварину. Творить ся те, що сказано в евангелію: »Як що світ, котрий в тобі — тьма, то яка-ж тьма?« Як би в людині не було нічого, крім любови до себе та своїх дітий, то не було-б і девятьдесять девяти сотих того зла, котре є тепер між людьми.

Те, що люди, котрі не розуміють житя, називають любов'ю, це тільки деяке першенство одних умов блага власної особи перед другими. Коли чоловік, котрий не розуміє житя, каже, що він любить свою жінку, або дитину, чи приятеля, то він любить тільки те, що присутність в його житю його жінки, дитини, приятеля — прибільшує благо його особистого житя.

Сї першенства стосують ся до любови так само, як істноване стосуєть ся до житя. І як людьми, що не розуміють житя,

житєм називаєть ся істноване, так цими-ж людьми любов'ю називаєть ся першенство одних умов особистого істнованя перед другими.

Ці почутя — перевага до відомих істот, як наприклад, до своїх дітий, або навіть до звісних знять, приміром, до науки, до штуки — ми називаємо також любов'ю; проте такі почутя переваги, безконечно ріжноманітні дають всю складність наочного, явного животного житя людий і не можуть бути названі любов'ю, тому, що вони не мають головної прикмети любови — діяльности, що має і цілию, і наслідками — благо.

Бажанє виявленя цих переваг тільки показує енерґію фізичної особи. Бажанє переваги одних людий перед другими, що називаєть ся невірно любовю, є тільки дичка, на котрій може бути прищіплена справжня любов і дати овоч її. Та як дичка не є яблоня і не дає овочів, або дає овочі гіркі замість солодких, так і пристрасть не є любов і не робить добра людям, або витворює ще більше зло.

III.

Любов дійсна, стає можливою тільки при відреченю від блага фізичної особи.

Можливість дійсної любови починаєть ся тільки тоді, коли чоловік зрозумів, що нема для нього блага з його животної особи. Тільки тоді всі сили його житя переходять в один прищіплений живець дійсної любови, котрий розростаєть ся вже всіма соками з цівки дички фізичної особи.

Не через любов до батька, до сина, до жінки, до приятелів, до добрих та любих людий, як це звичайно думають, люди зрікають ся особи, а тільки через свідомість марности істнованя особи, свідомість неможливости її блага, і тому через відреченє від житя особи дізнає чоловік дійсну любов і може дійсно любити батька, сина, жінку дітий і друзів. Любов, є перевага других істот проти себе, проти власної фізичної особи.

Забуванє найблизчих інтересів особи для досягненя віддалених цілий тої-ж особи, як се буває при так званій любови, що не виросла на самовідреченю, є тільки перевага одних істот

проти других, для свого особистого щастя. Дійсна любов, перше ніж стати діяльним почутєм, повинна бути певним станом. Початок любови, корінь її, не є порив почутя, що затемнює розум, як це звичайно уявляють, але є найрозумнійший, найяснійший і через те спокійний і радісний стан, властивий дітям та розумним людям.

Стан сей є стан приязни до всіх людий, властивий дітям, та котрий в дорослого чоловіка повстає тільки при відреченю і всилюєть ся тільки в міру відцураня від щастя своєї особи. Як доводить ся часто чути слова: »Адже-ж мені однаково, мені нічого не треба«, — і раз з цими словами бачити недобре відношенє до людий. Отже, нехай спробує кождий чоловік хоч раз, підчас незичливости до людий, щиро від душі сказати собі: »Мені однаково, мені нічого не треба«, — і тільки хоч на хвильку нічого не бажати для себе, і кождий чоловік цим звичайним внутрішним досвідом спостереже, як тоді-ж по мірі щирости його відреченя, зникає всяка незичливість, і яким потоком рине з його серця замкнена доти добрість до своїх людий.

Справді, любов є перевага других істот проти себе — адже ми всі так розуміємо і не можемо инакше розуміти любови. Великість любови є великість дільника, котрого чесельник, — мої пристрасти, поваби до других, — не в моїй власти; а знаменник, моя любов до себе, може бути побільшений і зменьшений мною без кінця, по мірі того значіня, котре я надам своїй животній особі. Міркуваня-ж нашого світа про любов, про степені її — се міркуваня про величість дільників по самих чисельниках, без розважаня про їх знаменники.

Дійсна любов завсігди має в своїй основі відреченє від блага особи і повстаюча від того ласка до всіх людий. Тільки на сій загальній ласці може вирости дійсна любов до певних людий, своїх або чужих. І тільки така любов дає дійсне благо житя і розвязує гадане противенство між животною й розумною свідомістю.

Любов, що не має в своїй основі відреченя від особи, а через це й приязни до всіх людий, є тільки житє животне, і підлягає тим самим, та ще й більшим злидням, і ще більшій

нетямі, як житє без тої гаданої любови. Почутє поваби, що називаєть ся любов'ю, не тільки не усуває боротьби за істнованє, не увільняє особи від погонї за насолодами і не спасає від смерти, а тільки ще більше затемнює житє, заострює боротьбу, усилює жадобу до утїх для себе і для другого та прибільшує жах перед смертю за себе й за другого.

Чоловік, котрий житє своє розуміє в істнованю животної істоти, не може любити через те, що любов повинна уявлятись йому діяльністю, просто протилежною його житю. Житє такого чоловіка тільки в щастю животного істнованя, а любов перше всього вимагає в жертву сього блага. Коли-б навіть чоловік, що не розуміє житя, й захотїв щиро віддати ся діяльности любови, то він не буде в спроможности сього виконати доти, доки він не зрозуміє житя і не перемінить всїх своїх відносин до нього. Чоловік, котрий розуміє своє житє в щастю животної істоти, цїлий свій вік побільшає средства власного животного блага, нагромаджуючи багатства і ощаджуючи їх, примушує других служити його животному благу і роспреділяє ці блага межи тими особами, котрі були більше потрібними для блага його особи. Як же-ж йому віддати своє житє, коли це його житє підтримуєть ся не ним самим, а другими людьми? І ще труднїйше вибрати йому, кому краще волїти дати перевагу із людий, аби передати призбирані ним добра і кому служити.

Аби мати спроможність віддавати своє житє, йому перше всього треба віддати той лишок, котрий він бере у других для щастя власного житя, і потім ще зробити неможливе: рішити кому служити власним житєм?

Перше нїж він зможе любити, себто, жертвувати собою, чинити добро, тобто, перестати чинити зло, й перестати давати перевагу одним людям перед другими для вигоди власної особи.

Тільки для чоловіка, що не узнає щастя в особистім житю, й тому не турбуєть ся про се облудне щастє, а через се й вратував у собі властиву людинї приязнь до всїх людий, можлива діяльність любови, що завсїгди удовольняє його й иньших. Щастє житя такого чоловіка в любови ,як благо ростини

в світї. І тому, як нїчим не заслонена ростина не може питатись, і не питаєть ся, в який бік їй рости, і чи гарний світ, чи не зачекати їй иньшого, кращого, а користає з того однїсїнького світу, який є в природї, й пнеть ся до нього, — так і чоловік, що зрік ся від щастя своєї особи, не розважає про те, що і яким улюбленим істотам віддати йому з ограбованого в других людий, та чи нема ще якої, ще кращої любови, нїж та, котра виявляє домаганя, а віддає себе, власне істнованє тій любови, котра доступна йому і є перед ним. Тільки така любов дає повне задоволенє розумній природї чоловіка.

IV.

І нема иньшої любови, як та, щоб положити душу свою за друзїв своїх. Любов — тільки тодї любов, коли вона є жертва собою. Тільки, коли чоловік віддає другому не тільки свій час, свої сили, а коли він губить власне тїло для улюбленої істоти, віддає їй своє житє — тільки се ми узнаємо всї любов'ю й тільки в такій любови ми всї знаходимо щастє, нагороду любови. І тільки тим, що є така любов поміж людьми, тільки тим і тримаєть ся світ. Мати, що годує дитинку, просто віддає себе, своє тїло на харч дїтям, котрі без сего не були-б живі. І се любов. Так само віддає себе, власне тїло на харч другому кождий робітник для блага других, о зношує власне тїло на працї та приближує себе до смерти. Така любов можлива тільки для того чоловіка, у котрого межи можливістю жертви собою й тими істотами, котрих він любить, нема нїякої перепони для жертви. Мати, що віддала мамцї свою дитину, не може її любити; чоловік, що згромаджує та щадить свої гроші, не може иньших любити.

Любов дїйсна є само житє; тільки не житє нерозумне, болїсне й погибельне, а житє блаженне й безконечне.

І ми всї знаємо се. Любов не висновок розуму, не є наслїдки певної дїяльности, а се сама відрадна дїяльність житя, котре з усїх боків окружає нас і котру ми всї знаємо в собі з найперших згадок дитиньства доти, доки облудні науки світа не за-

бруднили її в нашій душі й не позбавили нас можливости відчувати її.

Любов — се не є поваба до того, що збільшує дочасне щастє особи чоловіка, як любов до вибраних осіб або річий, а те стремлїнє до блага для того, що по за чоловіком, котре лишаєть ся в людинї після відреченя від блага животної особи.

Хто з живих людий не знає того щасливого почутя, хоч раз відчуваного і частїйше всього тільки в найраньшім дитиньстві, коли душа не була ще засмічена всією тою брехнею, котра заглушує в нас житє, того щасливого почутя жалю, при котрім хочеть ся любити всїх: І близьких і батька, і матїр, і братів, і злих людий і ворогів і собаку й коня і билинку; хочеть ся одного — аби всїм було добре, щоб усї були щасливі. А ще більше хочеть ся того, аби самому зробити так, щоб усїм було хороше, самому віддати себе, все своє житє на те, аби завсїгди всїм було добре й радісно. Осе-ж і є, і се одна є та любов, в котрій житє чоловіка.

Любов ся, в котрій тільки й житє, визначаєть ся в душі чоловіка як ледве помітний, нїжний паросток серед подібних до неї шорстких паростків буряну ріжноманїтних пожадливостий чоловіка, котрі ми називаємо любов'ю. Спершу людям і самому чоловікови здаєть ся, що сей паросток, — той, із котрого повинно виростати те дерево, в котрім будуть захищати ся птиці — всї иньші паростки, — все одно й те саме. Людям навіть милїйші зразу паростки буряну, котрі хутнїйше ростуть, а однїський паросток житя глухне й завмирає; а ще гірше те, що ще частїйше буває: люди чули, що поміж сими паростками є один справжнїй, житєвий, що називаєть ся любов'ю, і вони замість його топчучи його, починають викохувати иньший паросток буряну, називаючи його любов'ю. Та що іще гірше: люди жорстокими руками хватають самий паросток і кричать: »Ось він, ми найшли його. Любов, любов! — вижче почутє, ось воно!«

І люди починають пересажувати його, виправляти його, і заяложують, затирають його так, що паросток гине не розцвивши ся, і ті-ж, або другі люди говорять: »Все се бреднї, дурниці: сентіментальність«.

Паросток любови, при своїй появі ніжний, так, що не переносить доторканя, могучий тільки при своїм розрості. Все, що будуть чинити над ним люди, тільки гірше для нього. Йому треба одного, — того, аби ніщо не заслоняло від нього сонця розуму, котре тільки одно викохує його.

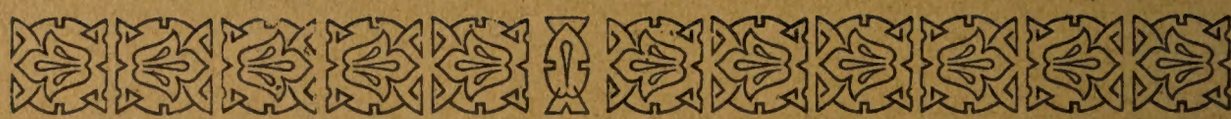

ЧИТАЙТЕ НОВУ ІСТОРИЧНУ КНИЖКУ

Ческий мученик

ІВАН ГУС

Його житє, наука і мученича смерть.

Наколи хочете знати хто був Іван Гус, що він учив і за що його спалили на стосі набудьте сю дорогоцінну книжку з якої довідаєте ся про його благородну душу і силу волї, якої не зломили кати аж до послїдної хвилини його житя. Книжка має 10 роздїлів, 254 сторін 17 образків. В гарній твердій оправі. **$1.50**

Величезний образ І. Гуса перед Консілом **$1.00**

RUSKA KNYHARNIA
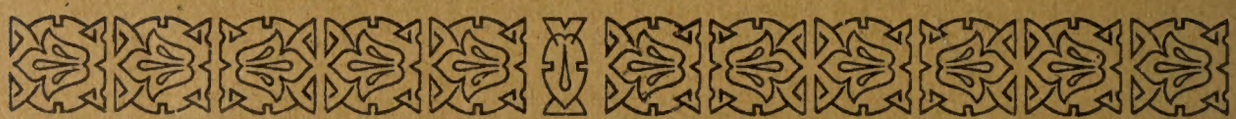
850 MAIN STREET, — WINNIPEG, CANADA.